

TWEE WEKEN VORST... ..HOE WAS HET MET DE VOGELS?

Voor het eerst sinds jaren werd Nederland weer eens een paar weken geregeerd door Koning Winter. Voor veel mensen een aanleiding om de schaatsen weer uit het vet te halen. Anderen daarentegen hadden hun handen vol met iets anders. Ons vogelasiel zat namelijk in de tijd afgeladen vol met vogels die geen voedsel konden vinden of bevangen waren door de strenge koude. Het was een drukte van jewelste met vooral Scholeksters, Koperwieken, Kramsvogels, Meerkoeten, Waterhoentjes en nog vele andere. Gelukkig kon een deel van deze vogels na de vorstperiode weer losgelaten worden, voor vele andere was het helaas te laat.

De hierboven genoemde soorten in het asiel geven ongeveer weer welke vogels er het slechtst aan toe waren, iets wat verderop in dit stukje ook wel zal blijken.

Het begon allemaal op 26 januari met wat nachtvorst, iets normaal voor de tijd van het jaar. Er waren toen ook nog geen opvallende dingen in de vogelwereld gaande. De vorst zette echter door en enkele dagen later vroor het zelfs overdag nog enkele graden. Toen pas kwam de vogelwereld in beweging. Vooral de insectenetende vogels en watervogels kregen het zwaar te verduren; het water bevroor namelijk evenals de grond, zodat de insectenetende vogels niet meer in de grond konden komen met hun gevoelige snavel.

Er kwamen trouwens nog twee belangrijke factoren bij die de paniek onder de vogels vergrootte. We hebben sinds 1963 namelijk geen noemenswaardige winters meer gekend. Hierdoor wendden een aantal soorten zich aan om tegen de winter niet meer of nauwelijks weg te trekken maar om gewoon hier te blijven, want er was toch genoeg voedsel te vinden. Een tweede gevolg hiervan is geweest, dat de zwakkere vogels zich konden handhaven, waardoor bepaalde soorten zich explosief uitbreidden (b.v. Meerkoet en Blauwe Reiger).

De eerste soorten die op de koude reageerden waren de Snippen en Kieviten. De kieviten, die voor een deel al weer teruggekeerd waren in Nederland, trokken massaal naar het zuiden, evenals de Watersnippen en Houtsnippen die men plotseling overall kon waarnemen. Deze soorten, ook zo langzamerhand gewend aan de zachte winters, begonnen ook veel te laat weg te trekken, zodat vele vogels van uitputting stierven of vastvroren in het ijs.

Wat de zangvogels betreft, waren vooral de lijsterachtigen er slecht aan toe. Zij vonden geen voedsel meer en raakten uitgeput. Men kon de Koperwieken en Kramsvogels uitgeput langs de weg zien zitten, waardoor er erg veel het slachtoffer van het verkeer werden. Andere verkeersslachtoffers waren veel Meerkoeten en Waterhoentjes. Aan het strand kreeg men eenzelfde beeld. Veel uitgeputte Strandlopers, Scholeksters en Tureluurs, waarvan er velen de andere ochtend dood op het strand gevonden werden. Er werd bijv. op een dag op het strand tussen Noordwijk en Katwijk 21 dode Scholeksters, 7 Bonte Strandlopers, 2 Drieteenstrandlopers, 2 Meerkoeten, 4 Tureluurs, 1 Kempphaan, 1 Steenloper en nog vele andere vogels gevonden.

Om een indruk te krijgen hoeveel Scholeksters er doodgegaan waren tijdens de vorstperiode heeft de Rijksuniversiteit van Groningen een onderzoek gedaan, waaruit bleek dat 15% van de Scholeksters de vorstperiode niet overleefd heeft. Dit getal duidt echter alleen op het aantal gevonden dode vogels, dus het werkelijke percentage zal allicht wel hoger liggen.

Na een aantal dagen vorst was ook het IJsselmeer voor een groot gedeelte dichtgevroren, waardoor de vogels (vooral de eenden) die hier overwinterden op de wieken gingen. Hierdoor kregen wij over zee een aantal van die soorten te zien, zoals Nonnetjes en Grote zaagbekken. Deze soorten worden hier tijdens zachte winters slechts zelden gezien.

Toen de vorst eenmaal ten einde was, kwam de vogelwereld weer tot rust. Ook werd het in het vogelasiel direct weer stiller.

Natuurlijk zijn de hierboven genoemde vogelsoorten slechts een greep uit het grote aantal dat in die tijd gezien en gevonden werd, maar het geeft hopelijk wel een indruk van het feit dat de vogels zeer afhankelijk zijn van het milieu en wanneer er door natuurlijke (zoals hier) of menselijk ingrijpen iets veranderd, de vogelwereld daar direct op reageert en soms (vooral door menselijk ingrijpen) met fatale gevolgen.

Natuurlijk worden alle vogelaars die hun waarnemingen en inlichtingen aan mij verstrekten daarvoor hartelijk bedankt.

Hein Verkade